

lade den stå alene som præsentation af forfatteren og indledning til hans værk.

H. P. Clausen.

Publikationer fra »Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie«. (I kommission hos Rosenkilde og Bagers forlag og Dansk Videnskabs forlag, 1954-63).

At landbefolkningens historie i videste forstand tilkommer en helt central plads inden for dansk historisk forskning behøver ingen nærmere motivering.

Det initiativ, der lå bag stiftelsen af »Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie« i 1952, kunne man derfor også kun hilse med glæde. Forholdet er jo det, at hele dette store forskningsområde ret beset er en forsømt arbejdsmark; nok er megen ny jord taget under plov i de sidste årtier, men endnu langt mere ligger fortsat brak. Glæden bliver ikke mindre, når man ser med hvilken energi udvalget er gået til sit arbejde, så at det i et relativt kort åremål har nået at placere sig som et af vore flittigste udgiverselskaber. Dets publikationer syner allerede godt i reolen, og det er ikke dosmersedler, det drejer sig om, men et uhyre vigtigt materiale til belysning af levevilkårene i det gamle bondesamfund.

Når man i første omgang især har samlet kræfterne om nogle udvalgte rækker af de ældre tingbøger, er det en indlysende rigtig disposition; tingstedet har været et brændpunkt i det gamle samfund. Nok har tingbøgerne tidligere været benyttet af mange historikere, men stoffets mægtige omfang har alligevel mere eller mindre givet udnyttelsen et præg af tilfældighed, og i mange tilfælde har den ikke været videnskabeligt tilfredsstillende. Først nu, da der foreligger flere rækker tingbøger fra forskellige repræsentative jurisdiktioner i mønstergyld-

dige udgaver, får forskningen fastere grund under fødderne. Man har udvalgt et sjællandsk birk (*Herlufsholms birks tingbøger 1616-19, 1630-33, udg. ved Karen Marie Olsen, 2 bd. 1954-57*), et fynsk herred (*Åsum herreds tingbøger 1640-48, udg. ved Aksel E. Christensen og Troels Dahlerup, 3 bd. med registerbind 1956-62*), et jysk herred (*Skads herreds tingbøger 1636-39, udg. ved Poul Rasmussen, 4 bd. uafsluttet 1951-60*) og endelig det københavnske »forstadsherred« Sokkelund (*Sokkelund herreds tingbøger 1621-22, 1625-30, udg. ved Ole Karup Pedersen, 2 bd. 1957-60*). Det er allerede en præsentabel række, men her gælder i høj grad: jo mere, jo bedre, og det er med tilfredshed, man konstaterer, at der er udsigt til, at dette udgiverarbejde føres videre. Det er vist sådan, at materialets videnskabelige værdi øges nogenlunde i takt med kvantiteten. Udgaverne er fuldstændige og ordrette, så at også filologiens berettigede krav er tilgodeset. Til de enkelte rækker følger sig udførlige navneregistre, men man må i høj grad deltage i udvalgets egen beklagelse af, at det endnu ikke er lykkedes at tilvejebringe et udførligt ord- og sagerregister; thi noget let stof at arbejde med er tingbøgerne ingenlunde. Til indledningernes grundige gennemgang af tingbøgernes ydre, de forskellige skriverhænder o.s.v. ville det have været naturligt at føje et enkelt faksimiletryk af en karakteristisk tingbogside.

Nu er det én ting at få materialet lagt frem, noget andet at udnytte det i forskningen – for at blive i landbrugsbilledet: hvor forarbejdet er gjort, skal der helst også høstes i hus! Men udvalget er her selv gået i spidsen og har »høstet for«. Det sker i det sidste nummer (nr. 4) af udvalgets årsskrift BOL OG BY (red. af *Jens Holmgaard*), som rummer en række interessante *tingbogsstudier* med tyngdepunkt i en processuel afhandling af *Poul Meyer*. I samme serie foreligger

som nr. 1: Gunnar Olsen, *Præsteindberetninger om sognekaldenes og kirkerens økonomiske vilkår, 1956, 46 s.* Nr. 2: Poul Rasmussen, *De regelbundne landskifter, deres beskrivelse og deres bestemmelse, 1962, 64 s.* Nr. 3: Jens Holmgaard, *Indberetninger om kornavlén i Danmark 1778 og forslag til dens forbedring, 1962, 133 s.* I en anden serie, »Kilder til kirke- og præstegodsets historie«, foreligger for øjeblikket to værker, *Sjællands stifts landebog 1567, udg. ved Svend Gissel, 1956*, og *Århusgård og Åkær lens jordebog 1544, udg. ved Poul Rasmussen, 1960.* I serien »Ældre danske kirkebøger« er udkommet *Levnedsløb i Sørbymagle og Kirkerup kirkebøger 1646-1731, 1. del, udg. ved Ole Højrup, 1963.* 2. del vil indeholde udførlige noter og registre. Det er en af de i Danmark så sjældne kirkebøger med længere biografier over alle begravede. Umiddelbart er den naturligvis betydelig lettere tilgængelig end udvalgets øvrige publikationer, for så vidt den første af udvalgets bøger, som burde kunne finde en bredere læserkreds blandt kulturhistorisk interesserede. Bogen er i et tiltalende og læseligt spaltetryk.

Herudover fremgår det, at udvalget har meget andet centralt kildemateriale på sit program, specielt koncentreret omkring ejendoms historie: adkomstdokumenter 1513-59, jordebøger, markbøger, landstingenes ældre skøde- og panteprotokoller m. v. Der er således nok at se hen til. Trods økonomisk støtte fra mange forskellige sider er flere af bøgerne ret dyre. Ved henvendelse til udvalgets ekspedition (adresse: Rigsarkivet, Rigsdagsgården, Kbh. K) kan medlemmer af amtshistoriske samfund og andre foreninger m. v. under Dansk historisk Fællesforening opnå en favørpris.

Paul G. Ørberg.

Knud Prange: *Heraldik og historie.* (Dansk historisk Fællesforening, 1962). 74 s.

Herluf Nielsen: *Kronologi.* (Dansk historisk Fællesforening, 1962) 90 s.

R. W. Bauer: *Calender for årene fra 601 til 2200.* (1868, fot. optryk, Dansk historisk Fællesforening, 1961). 170 s.

Dansk historisk Fællesforening har med disse bøger leveret den danske historiske litteratur et særdeles kærkomment håndbogsmateriale. Bauers kalender er et uændret optryk af denne længe næsten uopdrivelige (men undværlige) håndbog. Til Bauers Kalender slutter sig Herluf Niensens kronologi; en fortræffelig og veldisponeret erstatning for Steenstrups gamle lærebog. Den holder sig til det solide; det samme gælder Knud Pranges udmærkede lille oversigt over heraldikkens hovedspørgsmål, som dog bortset fra enkelte centralspørgsmål mere virker som en appetitvækker.

Vagn Dybdahl.

Vejledende Arkivregistraturer XIII. Kongehusarkivet fra kongerne Frederik VI's, Christian VII's og Frederik VII's tid. Ved Vello Helk. (Rigsarkivet, 1963), 203 s.

Rigsarkivet har som nr. 13 i rækken af vejledende arkivregistraturer udsendt en registratur over Frederik VI's, Christian VIII's og Frederik VII's arkiver i kongehusets arkiv. Udgivelsen er sket i anledning af hundredåret for Christian IX's tronbestigelse, hedder det i rigsarkivarens forord.

Registraturen er udarbejdet af arkivar Vello Helk, der delvis har kunnet støtte sig på de forarbejder, bl. a. fhv. rigsarkivar Axel Linvald (Christian VIII's arkiv) og fhv. overarkivar Holger Hjelholt (Frederik VII's arkiv) har udført. Men under arbejdet er der foretaget en delvis omordning af arkiverne, så større konsekvens og ensartethed er opnået. De tre arkiver